

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tribunal Poenitentiae Sev Libri Dvo Prior De Poenitente Ut Reo Posterior De Confessario Ut Judice

Stoz, Matthäus

Anno M.DC.LXXXIX.

Art. 5. Corollaria practica ex dictis articulo præcedenti.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37144

Quando autem id liceat, quando non, ut decidatur, ad principia (superius n. 130. & seq. posita est attendendum.

138. XIV. In dubio positivo improprè sic dicto, quale supra n. 121. ex aliorum mente descripsimus, licitum est alterutram partem amplecti; hoc enim est sequi iudicium probabile, quod satis est, ut in rebus moralibus juxta rectam rationem quis prudenter agat, etiam relicto probabiliori iudicio, juxta dicta supra à n. 111. Sed enim ad meliorem conscientie dubie directionem ea, quæ hæcenus diximus, ad praxin per casus frequentius obvios, seu corollaria applicemus.

ARTICULUS V.

Corollaria practica ex dictis articulo precedenti.

139. Corollarium. I. Qui post diligens examen dubitat, an votum, juramentum, aut promissionem fecerit, potest tutò definire, se neque vovisse, neque jurasse, neque promississe. Suar. de Relig. T. 2. tr. 5. l. 2. de Juram. c. 33. n. 3. & tr. 6. l. 4. de Voto c. 5. n. 7. & cap. 6. n. 2. Fill. tr. 21. c. 4. n. 165. Sanch. l. 1. de Matrim. D. 9. n. 3. & l. 2. D. 41. n. 36. & l. 8. D. 20. n. 11. & l. 1. Mor. c. 10. n. 36. & l. 4. c. 1. n. 16. Laym. l. 1. t. 1. c. 5. §. 4. n. 31. & alij: factum enim in dubio non præsumi, sed demonstrari debet; ergo voluntas non est obliganda, nisi liquidò constet de obligatione; quò facit etiam illa regula in foro externo usitata; Nemo solvere cogitur, antequam monstraretur esse debitor. Et hoc verum est, etsi magis inclinè, ut judicet, se

votum &c. fecisse. Sanch. cit. cap. 10. n. 9. & 36. ubi revocat, quæ docuit l. 2. de Matrim. D. 41. n. 34. Dian. p. 4. tr. 3. R. 10. & alij. Quodsi autem constet de voto (quod fieri potest, si verba prolata in rigore, & secundum propriam acceptionem significant obligationem) dubium verò sit, quo animo sint prolata, obligandi se, an simulandi? pro obligatione voti &c. standum est: alioqui si præsumeretur, animum obligandi defuisse, delictum præsumeretur, quod juxta dicta n. 130. non est faciendum. Suar. de relig. ll. cc. Palaus p. 10. n. 4. Sanch. l. 1. de Matrim. D. 9. n. 13. & l. 8. D. 20. n. 10. & l. 4. Mor. c. 1. n. 36. & alij: verba enim sunt signa intentionis, dum non probatur contrarium: nemo enim dicere præsumitur, quod non sentit, L. Labeo. 7. ff. de supellect. legata. Similiter si de voto, juramento &c. quod constat esse factum, dubitetur, an sit impletum, implendum est; executio enim voti, aut alterius obligationis est quid facti, quod in dubio non præsumitur. Laym. l. c. Sanch. cit. c. 10. n. 12. Idem est, si de valore voti dubitetur ob sufficientis deliberationis defectum, ex aliqua animi perturbatione, metu mortis &c. proveniente. Sanch. cit. l. 4. c. 1. n. 13. & lib. 1. de Matrim. D. 8. n. 10. Suar. cit. l. 4. de voto. c. 6. n. 10. Palaus p. 11. n. 10. & alij: cum enim ejusmodi affectus debitam deliberationem auferre non soleant, in favorem Voti aut alterius obligationis judicandum est, nisi prætendens defectum deliberationis eum sufficienter probet. Quodsi tamen dubitet, vigile an somnians, sobrius aut ebrius voverit &c. tutò judicare poterit, se non vovisse &c. ejusmodi

modi enim impedimenta semper tollunt usum rationis ad valorem voti &c. requisitum. Suar. n. 9. Palus. n. 8. Quare, qui invincibiliter dubius est de hujusmodi impedimentis, dubitat simul de valore, atque adeo de existentia Voti &c. & sua libertatis possessionem retinet. Neque hoc est contra paulò antè dicta: etsi enim dum dubitatur, an votum (quod constat esse factum) animo ficto, hoc est, voluntate se non obligandi sit editum, etiam dubitetur de aliquo pertinente ad constitutionem & valorem (sine hoc enim animo votum est prorsus invalidum.) tamen si tunc steretur pro libertate votentis, delictum de eo præsumitur: peccatum enim est, sine eo animo votere, quod equidem non contingit, cum statur pro dubitante, an votum sit v. g. in somno editum, vel in plena vigilia, & ideo non est mirum, quòd non æquè in illo, atque in isto casu faveatur libertati votentis.

140. II. Qui certus est de voto, dubitat verò de ejus modo & qualitate, tenetur solum ad id, quod est minus: actus enim præsumitur ita gestus, ut minus, quàm fieri potest, votenti sit onerosus, ut tradit Menoch. l. 6. de præsumpt. tota præsumpt. 9. & habetur in cap. ex parte. de censib. ubi Abb. n. 2. & 4. ait, præsumi votentem se minus, quàm possit gravare. Et ideo I. qui vovit religionem; dubitat autem, an in communi, vel hanc in particulari, potest ingredi quamlibet, ita ut si ad hanc non admittatur, sit liber à voto. Bonac. D. 1. de restit. q. 2. p. 2. §. un. n. 5. Sanch. cit. D. 41. n. 33. & l. 4. Moral. c. 13. n. 8. & alij. II. Qui vovit, se non habiturum copulam cum

fæmina; dubitat autem, an delicta, vel illicita intellexerit, potest contrahere nuptias. Bonac. l. c. Sanch. dicto n. 33. Sanchius D. 43. n. 4. & alij. III. Qui certus est, se vovisse castitatem; dubitat autem, an perpetuam, vel temporalem; an omnimodam, vel solum conjugalem; tenetur ad temporalem, vel conjugalem; nisi fortè meminerit, se verba perpetuitatem significantia prorsus proluisse. Dian. l. c. & R. 36. Sanch. l. 4. Mor. c. 13. n. 16. & alij. IV. Qui vovit, se recitaturum Rosarium: postea autem dubitat, an intellexerit integrum Rosarium, vel tantum tertiam illius partem, potest eligere tertiam partem: nam & hæc dicitur Rosarium. Suar. de voto l. 4. c. 8. n. 5. & alij. V. Qui vovit nummos vel triticum; postea verò dubitat, an voverit majores nummos, vel mensuras, potest eligere minores, quales in eo loco sunt in usu. Dian. R. 48. Sanch. n. 10. nisi verosimilius præsumi queat, votentem voluisse se ad majorem mensuram, vel rem pretiosorem obligare, per Reg. 45. in 6. Sanch. n. 11. Suar. c. 7. n. 11. Eodem modo discurrendum est de legatis, de quibus non constat, an sint de majori vel minori quantitate. Bonac. l. c. Sanch. n. 8. & 11. Menoch. l. 4. præsumpt. 106. à n. 1. usque ad 17. nisi ex verbis & materia aliud constet de mente legantis &c.

141. III. Qui certus est, se ad horas canonicas recitandas obligatum esse, dubitat autem, an omnes recitaverit, tenetur eam, de qua dubitat, recitare: quia lex est in possessione. Palus p. 7. n. 7. Sanch. l. 1. Mor. c. 10. n. 12. & alij. quia obligationi certæ non potest dubia solutione satisfieri. Idem est de eo, qui cer-

tus est de debito contracto quocunque; dubitat autem, an solverit. Sanch. *l.c.* Palaus *p. 2. n. 14. & alii.* At qui certus est, se recitasse; sed dubitat, an cum debita intentione & attentione, praesumere potest, se utrumque praestitisse. Idem est de eo, qui dubitat, an adhibuerit debitam attentionem in Sacro, quod ex pracepto audire debuit, & scit se audivisse. Quamquam de attentione non est magnus cuiuspiam movendus scrupulus, cum constet ex dictis *p. 3. n. 257.* sufficere attentionem externam, modo sit devota & religiosa.

142. IV. Qui certus est, se vovisse, dubitat autem, an ante septennium, cum vovit, perfectum usum rationis habuerit, voto non tenetur. Si vero certus sit, se plenum rationis usum habuisse; dubitet autem, an septennium expleverit, tenetur voto; quia ad voti valorem non requiritur certa aetas, sed sufficit usus rationis. Ubi tamen excipienda sunt vota status Religiosum constituenta, ad quorum valorem requiritur certam aetatem, constat ex Concilio Tridentino. Item non tenetur voto, qui certus est se vovisse ante septennium, in quo ratione nondum utebatur; dubitat autem, an illud votum postea ratificaverit, quia possidet certa libertas contra dubiam ratificationem. Ceterum cum dubium est, an pueri habeant usum rationis, praesumendum est, habere, si septennium expleverint: quia praesumptio desumitur ex communiter accidentibus; communiter autem contingit, ut usus rationis habeatur post septennium, non vero ante illud.

143. V. Si cras sit jejunium, & post diligens examen dubites, an sit audita

duodecima noctis, potes cenare & carnisbus vesci: quia libertas est in possessione. Sanch. *l. 2. de Matrim. D. 41. n. 40.* Sancius *D. 43. n. 5.* Palaus *tr. 4. D. 3. p. 8. n. 6.* Sancius *D. 43. n. 40.* Bonac. *n. 8.* Laym. *l. 1. tr. 1. c. 5. §. 4. n. 36.* At si hodie sit jejunium, & dubites, an sit duodecima noctis, non licet: quia praceptum est in possessione. Constat enim, diem esse jejunii; dubium autem est, an jam sit transactus. Sancius *n. 5.* Sanch. Laym. Palaus *l. c.* Bonac. *n. 10.*

144. VI. Qui certus est, se comedisse, post diligens autem examen dubitat, an ante vel post mediam noctem; potest communicare: quia est in possessione libertatis communicandi. Sed quid? si quis noctu evigilans comedat, aut bibat, nesciens, nec scire valens, qua hora biberit aut comederit, an post horam duodecimam noctis, vel non; poteritne communicare? Sancius *D. 42. a. n. 9.* contendit, posse: & probabile reputat Laym. *l. c.* Dian. *p. 3. tr. 4. R. 29.* Sed Sanch. *l. c.* Bonac. *n. 8.* Palaus *n. 9.* & alii rectius negant. Ratio est I. quia expergefactus est somno non potest in indaganda veritate de horis in somno transactis eam diligentiam adhibere, quam potest persistens in vigilia ad inquirendum, num ante vel post mediam noctem biberit, & idcirco non potest etiam prudens iudicium ferre pro sua libertate: si quod enim ferat, remere & imprudenter feret, prudenti autem iudicio ad communionem licite percipiendam nonposito, culpa vacare non potest, qui ad eam accedit. II. Quia praceptum communicandi jejunè, ut Garzias *de benef. p. 7. c. 2. n. 18.* apud Sanchium *D. 42. n. 7.* tradit,

dit, est negativum, & ideo extra casum necessitatis semper obligat: ergo in casu dubii pro ipso standum est, cum sit in possessione certa; dubius, in incerta. III. quia qui dubitat de jejunio ad communionem prærequisito, dubitat etiam de dignitate ad eandem necessariâ; ergo ne indignè accedat, debet probare, se jejunum esse; cum qualitas non præsumatur, nisi probetur, juxta Menochium *consil. 1. n. 121. & consil. 35. n. 31.* probare autem non potest, qui dubius est. IV. quisque debet probare fundamentum suæ intentionis; aliàs succumbet. *L. Es, qui dicit. ff. de probat. & L. actor, quod asseverat. l. eodem:* fundamentum autem exigendi ab Ecclesia Eucharistiam, est, esse jejunum à culpa mortali in anima, & à cibo potuque in corpore; ergo dum non probat hoc fundamentum, immeritè exigat Eucharistiam. Quando autem media nox incipiat, jam supra *p. 3. n. 522.* dictum est.

145. VII. Possessor bonæ fidei, si post diligens examen adhuc dubitet, num res, quam possidet, sua sit, potest eam retinere: quia possessio illi favet. *Sanch. l. 1. Mor. c. 10. n. 76. & D. 41. sapius citata. n. 22. Bonac. p. 2. n. 6. Palaus p. 2. n. 12. Dian. p. 4. tr. 3. R. 25. & alii.* Quin & alienare potest. *Sanch. dicto n. 22. Sancius, Palaus ll. cc.* alioqui inutilis & onerosa esset possessio. Ad restitutionem autem, si tandem verus Dominus compareat, non obligatur; nisi instar possessoris bonæ fidei. *Dian. l. c. Sanch. l. 2. Mor. c. 23. n. 86.* Unde si res extet, restituat totam; si consumpta sit, quatenus factus est ditor.

146. VIII. Qui post matrimonium

bonæ fidei contractum, incipit de ejus valore dubitare, neque post diligentem veritatis inquisitionem potest illud dubium depellere; potest uti matrimonio, debitum conjugale tam reddendo, quam petendo: dubium enim superveniens non debet bonæ fidei possessori obesse. *Sanch. D. 41. cit. n. 47. Bonac. de præcept. D. 2. q. 4. p. 7. n. 20. Suar. T. 2. de Relig. tr. 6. de voto. l. 4. c. 5. n. 16. Dian. p. 3. tr. 4. R. 295.*

147. IX. Depositarius, vel Commodatarius, si dubitet, num res, apud ipsum deposita, vel commodata suâ culpâ perierit, non tenetur ad restitutionem; quia cum delictum non præsumatur, sed probandum sit, ipse censetur esse in possessione suæ innocentiae. *Sancius D. 43. n. 11. Sanch. n. 18. Palaus p. 4. n. 4.*

148. X. In dubio non præsumitur, actum aliquem v. g. donationis, legati &c. intervenisse, juxta dicta *n. 130.* Autem de actu constet, potius est, ut validus, quam ut irritus pronuntietur. *Laym. n. 32. ex Glossa L. in contrahenda. ff. de regulis juris.*

149. XI. Qui alteri consilium dedit committendi v. g. furti, homicidii &c. dubitat autem, an alter eo consilio motus fuerit de facto ad illud homicidium &c. tenetur ad restitutionem: quia cum constet de consilio dato, dubium autem sit, an effectus inde fuerit secutus, consulens non est in possessione suæ innocentiae, ac proinde tenetur, & quidem non minus, quam si certò constaret, alterum eo consilio permotum esse.

150. XII. Quando opere jam patratum dubium oritur, an adfuerit consensus vel non; potest homo timoratae conscientiae

tiæ præsumere, se vel omnino non, vel non nisi imperfectè confesisset. Idem est, si post longum tempus oriatur dubium de peccato mortali admisso: quia cum homo sit timorata conscientia, & fuerit etiam tunc, cum hoc vel illud commisit, utique si advertisset, urfisset tam fortiter peccatum commissum, quam nunc urget dubium.

151. XIII. In dubio, an filius sit legitimus, nec ne, confendum est esse legitimum. Dian. p. 4. n. 3. R. 6. hæc enim est nativitas conformior naturæ: & quivis in dubio bonæ famæ possessionem retinere debet: in dubio autem præsumi debet, quod est honestius, ut declarat Baldus in *L. filium, n. 11. ff. de iis, qui sunt sui vel alieni juris*. Vide Palaum p. 5. per totum, ubi n. 1. ait, in dubio, an sit spurius, vel naturalis filius, habendum potius esse naturalem, quia etiam hoc est honestius.

152. XIV. In dubio favendum est pietati, religioni & salutis animarum. Sensus est, semper inclinandum esse in eam partem, quæ magis favet pietati, cæteris paribus; v.g. si puer infidelis, de quo dubitatur, an habeat usum rationis, cupiat baptizari, baptizandus est, reclamantibus licet parentibus; quia hic agitur de æterna salute pueri, cujus potior habenda est ratio, quam juris paterni, adeoque præsumendum, quod usu rationis polleat, & ita baptizandus est. E contra si parentes velint eum baptizari, puer autem, de cujus ratione dubitatur, reclamer, in favorem animæ ipsius præsumendum est, eum usu rationis nondum gaudere, & ex voluntate parentum baptizandus est. Similiter si ægrotus suâ loquelâ destitutus ingemuerit, & nesciatur, an ex dolore corporis,

R. P. Stoz Trib. Panit.

vel ex penitentiâ peccatorum gemitus prodierit, præsumitur, fuisse signum penitentiæ, & absolvitur. Idem fit in aliis dubiis, sequendo istam partem, quæ magis favet v.g. matrimonio, causæ viduarum, pupillorum, Ecclesiæ &c.

153. XV. Beneficiarius, qui ob tenuitatem beneficii dubitat de onere recitandi horas Canonicas, tenetur recitare. Palaus p. 8. n. 11. Dian. R. 25. Certum est enim, eum habere beneficium, & per consequens onus divini officii recitandi illi annexum; dubium autem est, an ab eo ob parvitatem beneficii excusetur; quando autem obligatio est certa, excusatio verò dubia, teneris obedire.

ARTICULUS VI.

De necessitate peccata dubia confitendi.

Difficilis & perardua hæc est quæstio: nec commodiorem habet locum quam præsentem. Ad eam verò planius decidendam, repetenda sunt, quæ supra n. 121. de natura & divisione dubii dixi: ea enim nisi observentur, non poterit dilucida esse & expedita istius difficultatis resolutio. Itaque

154. I. Qui dubitat merè negativè, ita ut nec pro se, nec contra se habeat rationem, potest ab omni onere immunem se reddere: hæc enim dubitatio, cum, ut dixi, sit potius mera ignorantia, non præbet ullum fundamentum decernendi quicquam in alterutram partem: sed sicut temerè & sine causa concepta est, ita etiam sine culpa deponi potest, & iudicium ferri pro immunitate dubitantis: alioqui nimis grave esset onus imposi-

ccc

tum